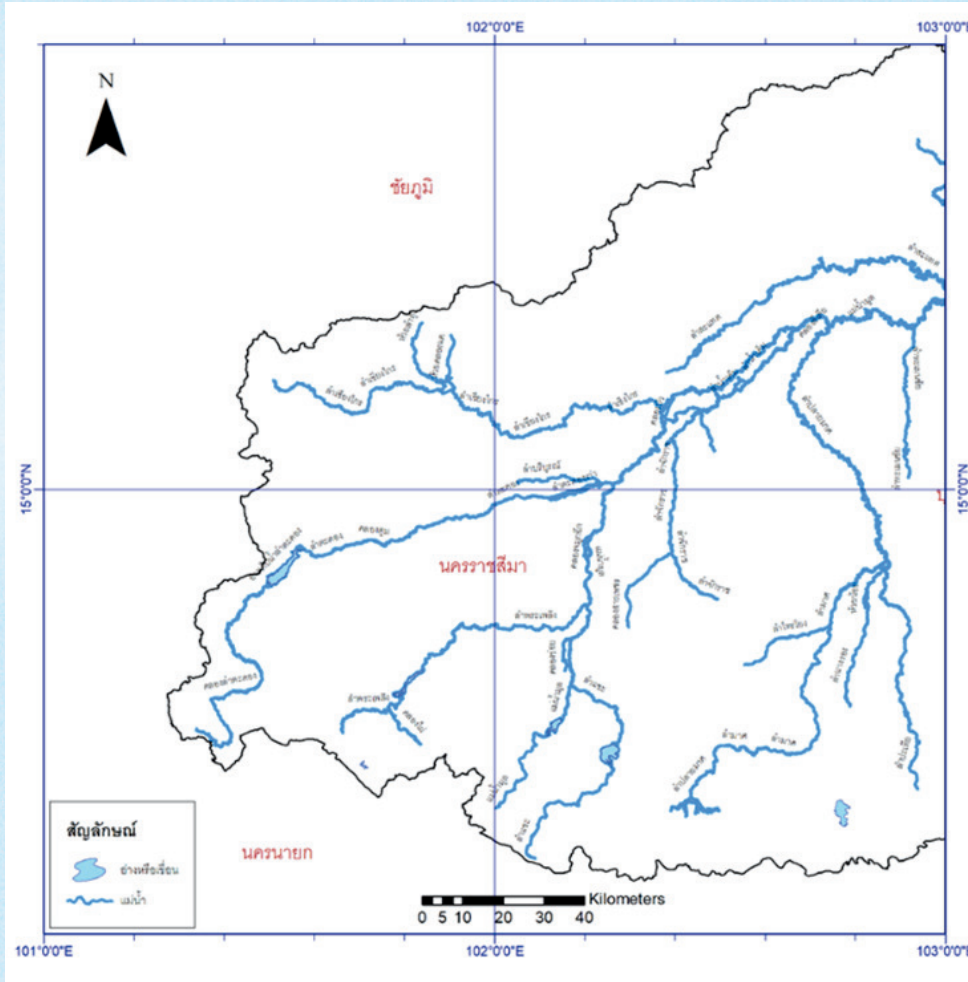

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อการเจริญเติบโต และผลผลิตข้าวในลุ่มน้ำมูลตอนบนโดยใช้แบบจำลอง PYAEZ

บทนำและวัตถุประสงค์ (Introduction & Objectives)

ลุ่มน้ำมูลตอนบน: พื้นที่เกษตรกรรมสำคัญของไทย (13.83% ของประเทศ)
 เป็นพื้นที่ต้นน้ำที่สำคัญต่อการผลิตข้าว ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของไทย ปัจจุบันต้องเผชิญกับความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ ทั้งความแปรปรวนของปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิที่สูงขึ้น การศึกษานี้เลือกใช้แบบจำลอง PyAEZ (Python Agro-Ecological Zoning) เป็นโมเดลตามมาตรฐาน FAO ที่ประเมินศักยภาพเชิงนิเวศเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้จำลองสถานการณ์ภายใต้ภาพฉาย SSP2-4.5 และ SSP5-8.5 เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของระยะเวลาการเจริญเติบโตของพืช (Length of Growing Period: LGP) คือ "ระยะเวลาที่สภาพอากาศเหมาะสมต่อการเจริญเติบโต"

1 ประเมินการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิและน้ำฝน

ระหว่างอดีต (1984-2014) และอนาคต (2015-2099)

2 วิเคราะห์ช่วงเวลาเพาะปลูกที่เหมาะสมที่สุด

และระยะเวลาการเจริญเติบโต (LGP) : จำนวนวันที่พืชได้รับความชื้นเพียงพอ ($E_{ta}/E_{tm} \geq 0.4$)

3 ประเมินศักยภาพผลผลิตข้าวสูงสุด

ภายใต้สถานการณ์ภาพฉาย SSP2-4.5 และ SSP5-8.5

วิธีการดำเนินการวิจัย (Methodology)

ข้อมูลนำเข้าและการเตรียมข้อมูล (Input Data)

ข้อมูลสถานการณ์ภูมิอากาศและภูมิประเทศ

สถานการณ์ภูมิอากาศ (Climate Scenarios)
ใช้ข้อมูลสถานการณ์ภายใต้สถานการณ์ SSP2-4.5 และ SSP5-8.5 จากแบบจำลอง CNRM-CM6

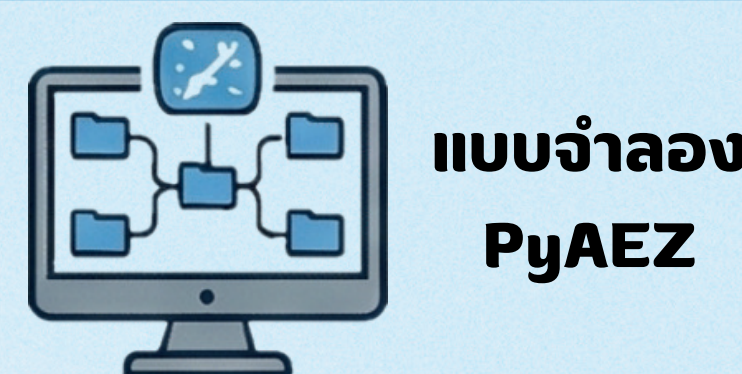
CNRM-CM6 (CMIP6) + TerraClimate (4.6 กม.)

ข้อมูลภูมิศาสตร์และภูมิประเทศ (Geo-Terrain Data)
ข้อมูลความสูง ความลาดชัน และการใช้ประโยชน์ที่ดินจาก SRTM และ GAEZ

การปรับปรุงคุณภาพข้อมูล (Pre-processing)
ข้อมูลผ่านกระบวนการ Downscaling และ Bias Correction เพื่อความแม่นยำระดับภูมิภาค

พารามิเตอร์ข้าว (Rice Parameters)
กำหนดค่าดัชนีการเก็บเกี่ยว (Harvest Index - HI) และดัชนีพื้นที่ใบ (Leaf Area Index - LAI) รวมรวมข้อมูลหลักจากฐานข้อมูล Global Agro-Ecological Zones (GAEZ)

การประมวลผลด้วยแบบจำลอง PyAEZ (Processing)

โมดูล 1 วิเคราะห์เขตสภาพภูมิอากาศ (Climate Regime)

ประเมินตัวชี้วัดทางภูมิอากาศเกษตรและระยะ LGP

โมดูล 2 จำลองรอบการปลูกพืช (Crop Simulation)

จำลองการปลูก 365 วันเพื่อหาวันเริ่มต้นปลูกที่เหมาะสมที่สุด

โมดูล 3 ข้อจำกัดทางภูมิอากาศ (Climatic Constraints)

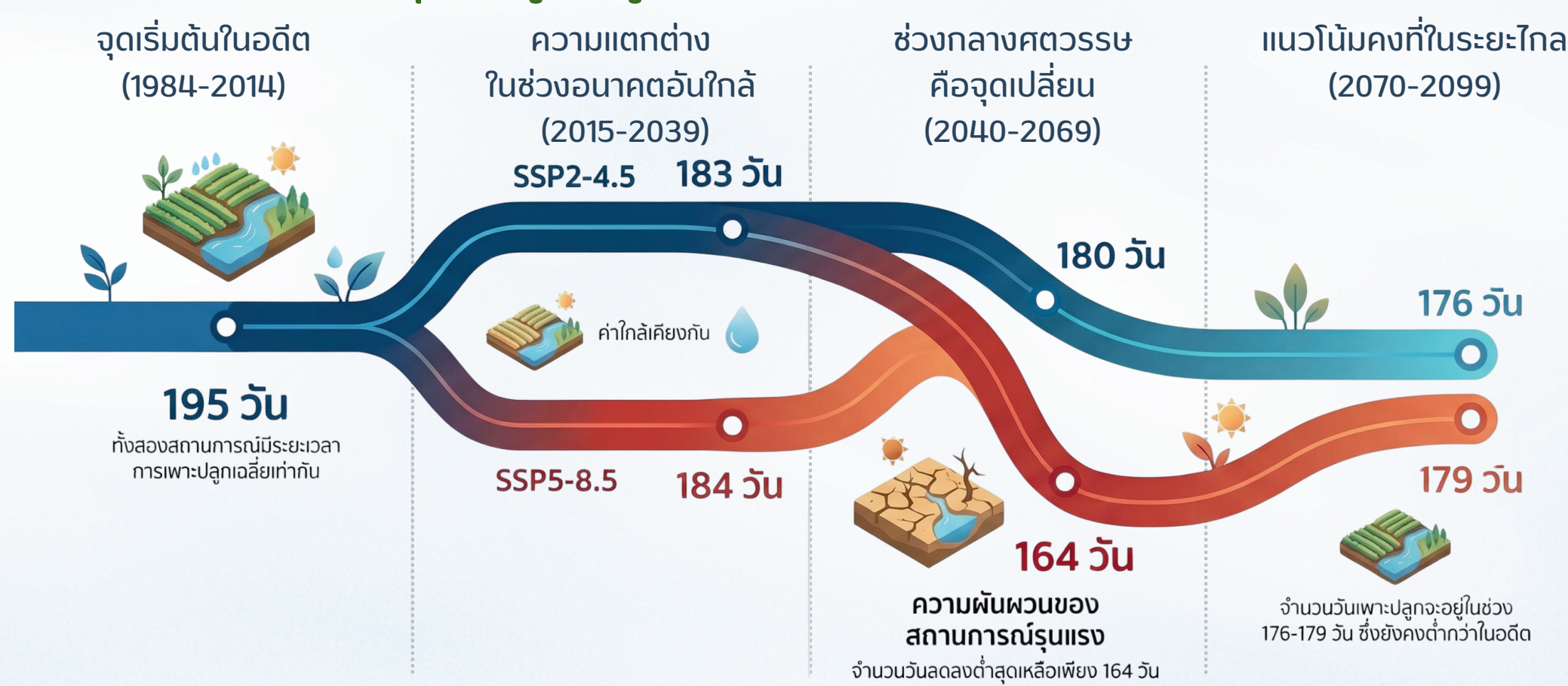
ปรับค่าผลผลิตตามปัจจัยเสี่ยง เช่น ศัตรูพืช โรค และอุณหภูมิที่สูงเกินไป

"PyAEZ ให้ผลผลิตแบบ potential yield (ศักยภาพสูงสุด) จึงใช้เปรียบเทียบแนวโน้มและความเสี่ยงเชิงสัมพัทธ์"

ผลการศึกษา (Results)

อุณหภูมิเฉลี่ยมีแนวโน้มสูงขึ้นถึง 4.08 °C
 ภายใต้สถานการณ์ SSP5-8.5 ในอนาคตระยะไกล (2070-2099) ขณะที่ปริมาณน้ำฝนมีความผันผวนสูง

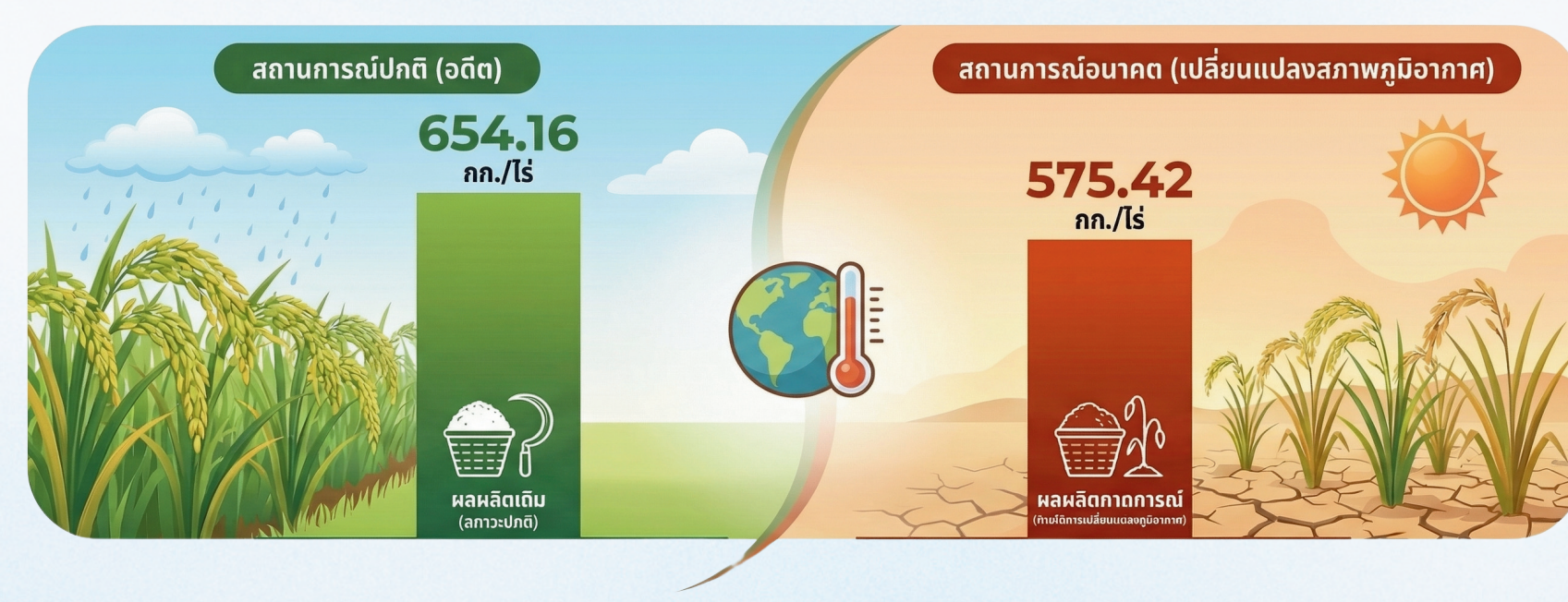
ระยะเวลาการเจริญเติบโต (LGP): มีแนวโน้มสั้นลง
 จากเดิมเฉลี่ย 195 วัน ลดลงเหลือเพียง 164-176 วัน ในสถานการณ์ SSP5-8.5 ระยะกลาง เนื่องจากอุณหภูมิที่สูงขึ้น

วันเริ่มต้นปลูกที่เหมาะสมมีแนวโน้มล่าช้า

โดยเฉพาะสภาพการเพาะปลูกแบบอาศัยน้ำฝน (Rainfed) ภายใต้ SSP5-8.5 อาจต้องเลื่อนจากกลางเดือนเมษายนไปเป็นปลายเดือนกรกฎาคม เพื่อรอความชื้นในดินที่เหมาะสม

ผลผลิตมีแนวโน้มลดลงทุกสถานการณ์ Rainfed ภายใต้ SSP5-8.5 (2070-2099) ศักยภาพผลผลิตลดลงสูงสุด ~12% เมื่อเทียบกับอดีต (1984-2014)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ (Conclusion & Recommendations)

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อเชิงโครงสร้างต่อระบบการผลิตข้าว ทำให้ปลูกได้ยากขึ้น ระยะเวลาเติบโตสั้นลง และได้ผลผลิตน้อยลง โดยกลุ่มเกษตรกรนาปีนอกเขตชลประทานเป็นกลุ่มที่เปราะบางที่สุด

Shift Planting Date

ปรับปฏิทินเพาะปลูกจากเดือน เม.ย. เป็นช่วง ก.ค. เพื่อให้สอดคล้องกับพื้นที่ที่เลื่อนออกไป

Adaptation

ส่งเสริมและพัฒนาพันธุ์ข้าวที่ทนร้อนและอายุเก็บเกี่ยวสั้นลง

Water Management

กักเก็บน้ำต้นทุนในเขื่อน และวางแผนการใช้ น้ำจากข้อมูล (Etm)

คณะผู้จัดทำ: กิตติพล บุญมา¹, ลพวรรณพลอย ชาวเรือ², กัตติฐิฐณัฐ กรภรณ์พิมล², ชัยยะ พึ่งโพธิ์สภ², นิติทัศน์ บัวผัน², สมลวรรณ สายพิมพ์², และปิยธิดา โรจน์กิจวิมล²

¹ศูนย์ภูมิสารสนเทศ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย ²วิทยาลัยการชลประทาน กรมชลประทาน สถาบันสมทบมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์